

Nr 185.

Av herr Svensson i Grönvik m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare.

I årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln, punkt 145, angående Egnahemsbildning: Avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare föreslås dels att premielånens maximibelopp höjes från 3 000 till 4 000 kr. och där egnahemsstyrelsen efter prövning för särskilt fall medger från 4 500 till 6 000 kr., dels att för budgetåret 1946/47 anvisas ett från 2 000 000 till 2 500 000 kr. förhöjt belopp till premielånefonden. Egnahemsstyrelsen har för ändamålet hemställt om ett anslag av kr. 3 000 000. Departementschefen gör härtill följande betydelsefulla uttalande:

»Under förutsättning att premielån framdeles endast tilldelas egnahemslånetagare för åtgärder för iordningsställande av verkligt bärkraftiga jordbruk synes det enligt min mening vara tillfyllest därest ifrågavarande anslag för budgetåret 1946/47 bestämmes till kr. 2 500 000. Då understödjande av olämplig fastighetsbildning kommer att i hög grad försvåra den rationalisering av landets jordbruk, som framdeles måste komma till stånd, förutsätter jag alltså att egnahemsorganen beakta vikten av att i fortsättningen endast jordbruk av nyss antydd beskaffenhet lämnas stöd genom egnahemsverksamheten. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de ändrade bestämmelser rörande förevarande verksamhet, som vid bifall till vad i det föregående förordats må befinnas påkallade».

Det är utan vidare uppenbart att ett riksdagens bifall till detta departementschefens kategoriska principuttalande skulle komma att i grund förändra nu gällande regler för denna betydelsefulla del av den statliga egnahemsverksamheten.

Den målsättning, som vid egnahemsreformens genomförande år 1939 och 1940 fastställdes i gemensamt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, angavs i hithörande avseende sålunda: »Att främja möjligheterna för mindre bemedlade och obemedlade att förvärva familj jordbruk, stöd jordbruk eller bostadsegnahem, att utvidga ofullständiga jordbruk med tillskotts jord, eller att företaga ny-, om- och tillbyggnad eller förbättring av nybyggnader å egnahemsfastigheter.» Hur värdefull denna verksamhet varit för tusentals av de vid starten i regel ekonomiskt svaga familjebildningar, som med hjälp av ett stöd jordbruk söka bilda sig ett hem, vitsordas bl. a. av egnahemsstyrelsen, som i sin hemställan, återgiven i propositionen, anför:

»Egnahemsstyrelsen kan vitsorda att premielånen ha en mycket viktig uppgift att fylla i egnahemsverksamheten. För jordbruket är det ett livsvillkor att de särskilda brukningsdelarna anordnas och utrustas så rationellt som möjligt. I det ständigt fortgående arbetet mot detta mål böra de ekonomiskt svagt ställda förvärvarna av jordbruksegnahem beredas möjlighet att deltaga. De redan färdiga fastigheter som förvärvas med

stöd av egnahemslån, äro ofta sådana där byggnadsbeståndet är behäftat med betydande brister eller där behovet av grundförbättringar är framträdande. I regel äro emellertid åtgärder till avhjälpan av dessa brister eller genomförande av förbättringar av antydde slag så kostnadskrävande, att de på grund av egnahemsförvärvarens svaga ekonomi måste ställas på en obestämd framtid. I samma riktning verkar även det förhållandet, att här avsedda åtgärder i regel äro av den art, att de i vissa fall icke alls, i andra fall först efter viss tid, öka fastighetens avkastning eller avspegla sig i ett förhöjt bruksvärde. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att det av praktiska och psykologiska skäl är av stor betydelse att själva starten för en egnahemsförvärvare sker under så goda betingelser som möjligt. Jordbruket bör alltså från början sättas i gott skick i vad avser såväl byggnadsbeståndet som jorden. Vad nu sagts om kostnaderna för iordningsställande av jordbruk gäller i tillämpliga delar även, då fråga är om förvärv av tillskottsjord och givetvis också de numera dock mycket fåtaliga fallen av nybildning av egnahemsjordbruk».

Vad egnahemsstyrelsen ovan anfört är i hela sitt verklighetsunderlag så obestriddigt att en vidare motivering måste anses överflödig.

Departementschefens uttalande att premielån framdeles endast bör tilldelas egnahemslånetagare för åtgärder för iordningsställande av *verkligt bärkraftiga* jordbruk samt hans förutsättning att *egnahemsorganen beakta vikten av att i fortsättningen endast jordbruk av nyss antydd beskaffenhet lämnas stöd genom egnahemsverksamheten* måste tolkas så att ett mycket betydande antal av innehavare eller ägare till redan befintliga mindre jordbruk eller stödjordbruk skulle komma att utestängas från den betydelsefulla hjälp, framförallt vid ägareskifte, som premielånen innebära. Detta är någonting helt annat än att understödja en olämplig fastighetsbildning, och skulle otvivelaktigt medföra att tusentals av dessa i verkligheten för samhället och familjelivet så nyttiga och allt fortfarande efterfrågade fastigheter vore dömda att planmässigt strypas och försvinna. Även om detta ingår i den framtida så kallade rationaliseringsplan som för jordbrukets vidkommande signaliseras av nuvarande chefen för jordbruksdepartementet, så måste både avsikten och tillvägagångssättet betecknas såsom i hög grad inhumant och olyckligt. De mindre jordbruksfastigheter varom här är fråga och som i verkligheten tillföra folkförsörjningen ett långt större tillskott per areal räknat än vad storjordbruken kunna göra äro särskilt i trakter där ett differentierat näringsliv existerar, liksom även för skogsbygdernas folk och för havssträndernas fiskarebefolkning en värdefull tillgång i kampen för tillvaron.

Ett försök att i realiteten tillämpa departementschefens knapphändiga definition »verkligt bärkraftiga jordbruk» skulle ställa egnahemsorganen inför olösliga svårigheter. Härvid torde en generell schablonregel icke kunna utformas, ännu mindre tillämpas med mindre än att uppenbara felgrepp och orättvisor bl. a. av social innebörd bleve följden. Vad departementschefen anför i citatets sista mening, nämligen att »det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de ändrade bestämmelser rörande förevarande verksamhet, som vid bifall till vad i det föregående förordats,

må befinnas påkallade», alltså utformningen av dessa för de ifrågasatta jordbrukens existens fullkomligt avgörande tillämpningsregler, påkalla konstitutionell uppmärksamhet.

De författningsbestämmelser som nu gälla hava tillkommit genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Riksdagen har sålunda haft ett bestämmande inflytande på författningens innehåll. Härvid synes emellertid vara avsikten att riksdagen skulle med avstående av sin konstitutionella rätt, överlåta åt Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande meddela dessa viktiga författningsbestämmelser i administrativ ordning. Ett dylikt tillvägagångssätt bör icke av riksdagen godtagas, framförallt icke i en fråga av så stor räckvidd som här är för handen. I verkligheten skulle därmed grunden vara lagd till det signalerade bortrationaliserandet av några tiotusental småjordbruk och införandet av en jorrdiktatur som på grund av riksdagens fullmakt komme att undandraga sig riksdagens granskningsmöjligheter. En dylik utveckling kan icke ur några synpunkter accepteras eller anses önskvärd.

Vad ovan anförts gentemot departementschefens uttalande i restriktivt syfte beträffande premielånen gäller även i tillämpliga delar vad departementschefen i samma syfte anført å vissa övriga punkter i huvudtiteln. De till sina verkningar vittgående restriktioner som här ifrågasätts böra föreläggas riksdagen och prövas i ett sammanhang.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta

dels att till Egnahemsbildning: Avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av kronor 3 000 000;

dels att riksdagen i avvaktan på de förslag som torde vara att förvänta i syfte att rationalisera jordbruket, icke måtte godtaga departementschefens ovan berörda i propositionen gjorda uttalanden.

Stockholm den 22 januari 1946.

<i>Osc. Werner.</i>	<i>Gustaf Svensson</i> i Vä.	<i>Hjalmar Svensson</i> i Grönvik.
<i>Sven J. Vigelsbo.</i>	<i>Per Persson,</i> Norrby.	<i>J. W. Pettersson</i> i Norregård.
<i>Aron Gustafsson</i> i Lekåsa.	<i>Robert L. Jansson,</i> Aspeboda.	<i>Harald Andersson</i> i Dunker.
<i>J. Onsjö.</i>	<i>Hj. R. Nilson</i> i Spånstad.	<i>Per Svensson</i> i Stenkyrka.
<i>Gunnar Larsson</i> i Luttra.	<i>Harald Johnsson</i> i Skoglösa.	<i>Ivar Johansson</i> i Mysinge.
		<i>Anders Pettersson,</i> Dahl.